

Savonlinnan kaupungin kannanotto: Valtionosuusjärjestelmä kohtelee kuntia epäoikeudenmukaisesti

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on linjattu kuntien rahoituspohjan uudistamisesta seuraavasti:

”Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantumisen sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Uudistuksen lähtökohdaksi otetaan tavoite varmistaa eri kokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa, ottaa huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden demografisen kehityksen sekä vahvistaa kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytykset investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia.

Kuntien saamien valtionosuuksien yleiskatteellisuus säilytetään ja kuntien tehtävien rahoitusta vahvistettaessa painotetaan yleiskatteellisia valtionosuuksia valtionavustusten sijaan. Järjestelmän tulee olla laskennallinen, selkeä ja vahvistaa kunnallista itsehallintoa omavastuisuuden lisäämisellä. Uudistus toteutetaan kustannusneutraalisti siten, että se ei lisää julkisia menoja, vaan vahvistaa kasvua ja julkista taloutta pitkällä aikavälillä.

Osana uudistusta arvioidaan verotulojen tasauksen piirissä olevien verojen tarkoituksenmukaisuutta ja tasauksen tasoa. Samalla tarkastellaan tasauksen piirissä olevien verojen määrää ja tasauksen suuruutta. Perusperiaatteena on, että kuntien alueella syntyvästä verotulosta mahdollisimman suuren osan tulee jäädä kuntien omaan käyttöön, kuitenkin kaikkien kuntien elinvoima ja kuntien välinen rahoituksen tasapainoisuus huomioiden.

Ennen laajemman uudistuksen valmistumista hallitus seuraa tarkoin kunkin kunnan mahdollisuuksia selviytyä kasvavista palvelukysynnästä ja -kustannuksista erityisesti varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa, ja reagoi niihin. Lisäksi vahvistetaan erityisesti kuntien ja kaupunkien investointikykyä. Hallitus pyrkii kaventamaan kuntien nimellisten ja efektiivisten veroprosenttien välistä eroa. Arvioidaan mahdollisuutta tehdä valtionosuusjärjestelmään määräaikainen korjaus niin, että minkään kunnan valtionosuuksien maksatus ei ole negatiivinen.”

Kuntaliiton 13.10.2023 julkaiseman ennakkollisen valtionosuuslaskelman tiedot vuoden 2024 osalta ovat Savonlinnan osalta seuraavat:

Savonlinnan osalta kunnan peruspalveluiden valtionosuus on -139 euroa. Veromenetysten korvaukset, 6 218 506 euroa, huomioiden Valtiovarainministeriön valtionosuudet ja veromenetysten korvaus on yhteensä 6 218 367 euroa.

Tästä summasta vähennetään opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus, joka on Savonlinnan osalta negatiivinen yhteensä -1 391 607 euroa (ns OKM-vos, OPH 26.7.2023).

Näin ollen ennakkollisen valtionosuuslaskelman (VM 10.10.2023) mukaan Savonlinnan kaupungin vuonna 2024 saamat valtionosuudet ovat yhteensä 4 826 760 euroa.

Kotikuntakorvaukset huomioiden valtionosuusmaksatus on 4 479 383 euroa. Savonlinnan kaupungin osalta valtionosuuksien muutos vuosien 2023 – 2024 välillä on yhteensä – 5 818 565 euroa, joka on noin -177 euroa per asukas. Muutos on yhteensä -54,7% vuoden 2023 tasosta.

Valtionosuusjärjestelmän kautta valtio osallistuu lakisääteisten kunnallisten peruspalvelujen rahoitukseen. Järjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuuden varmistaminen tasaisesti koko maassa siten, että kansalaiset voivat saada tietyn tasoiset peruspalvelut asuinpaikastaan riippumatta kohtuullisella verorasituksella.

Vuoden 2023 alusta alkaen sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimi siirtyivät kunnilta hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Uudistuksessa kunnilta siirretään yhtä paljon verotuloja ja valtionosuuksia valtiolle kuin siirtyvien tehtävien kustannuksia siirryy. Lopullinen siirtolaskenta tehdään vuosien 2021 ja 2022 tilinpäätöstietoihin perustuen syksyllä 2023.

Uudistus muutti merkittävästi kuntien tulorakennetta. Kuntien valtionosuuksista leikattiin soteen liittyvät osat, noin kaksi kolmasosaa kuntien valtionosuusrahoituksesta koko maan tasolla. Yksittäisen kunnan leikkausosuus vaihtelee. Hallinnollisesti muutokset kohdistuivat valtiovarainministeriön hallinnoimaan peruspalvelujen valtionosuuteen. Rakenteellisesti muutoksia on tehty sekä kustannuserojen tasauksen että tulopohjan tasauksen laskentaperusteisiin.

Uudistuksen taloudellisia vaikutuksia yksittäiseen kuntaan rajataan ja tasataan viidellä tasausmekanismilla. Tasausmekanismit toteutetaan kuntien valtionosuusjärjestelmän laskentaperusteita muuttamalla. Tasausmekanismit jäävät toistaiseksi pysyvästi vaikuttamaan kuntien valtionosuuteen vuodesta 2024 alkaen.

Tasausmekanismeja on viisi:

1. Muutosrajoitin
2. Järjestelmämuutoksen tasaus
3. Siirtymäaika
4. Tulopohjan tasauksen tasausrajojen muutos
5. Kiinteistöveron sisällyttäminen tulopohjan tasaukseen

Valtionosuusjärjestelmään lisättiin toistaiseksi pysyvä, sote-kustannusten ja -tulojen siirrosta johtuvan muutoksen muutosrajoitin. Muutosrajoitin leikkaa valtionosuutta, jos siirtyvät sote-menot ylittävät kunnasta siirtyvät tulot. Rajoittimessa ei huomioida valtionosuusjärjestelmän varsinaisia uusia kriteerimuutoksia, vaan pelkästään puhtaasti sote-tehtävien siirrosta aiheutuvat taloudelliset muutokset. Toisin sanoen rajoitin määritetään niin kutsutulla ”poikkileikkaushetkellä”, kun järjestämistäsiirto siirtyy vuodenvaihteessa 2022–2023. Rajoittimen suuruus on symmetrisesti 60 prosenttia eli kunnan vastuulle jää sekä positiivisesta että negatiivisesta muutoksesta 40 prosenttia.

Sote-siirron muutosrajoittimen lisäksi suuria kuntakohtaisia muutoksia tasataan porrastetulla viiden vuoden siirtymäkaudella vuosina 2023-2027 sekä sen jälkeen toistaiseksi pysyvällä järjestelmätasauksella. Järjestelmätasauksen määrää alennetaan vuosittain siten, että muutos rajataan +/-15 euroon/asukas/vuosi. Viidentenä vuonna muutos on enintään +/-60 euroa/asukas, joka jää toistaiseksi pysyvänä voimaan. Näin uudistuksesta aiheutuva kunnan tasapainotilan muutos on pysyvästi enintään +/-60 euroa/asukas.

Savonlinnan kaupungin osalta tämä tarkoittaa seuraavaa:

- Vuonna 2022 Savonlinnan kaupungin sote-menot ylittyivät talousarviosasta n. 10 milj. euroa, mitä osaltaan huomioitiin tilinpäätösarviossa v. 2022. Lopullisen kustannuksen ylittyessä arvioitua enemmän valtionosuuden sote-erien vaikutukseksi vuodelle 2024 tuli -8,6 milj. euroa ja sote-uudistuksen muutosrajoittimeksi -5,3 milj. euroa
- Siirtyvien kustannusten muutos oli 5,2 % ja siirtyvien tulojen muutos 1,9 %.

Savonlinnan kaupungin valtionosuustuloon tulee muutosrajoittimen myötä pysyvä 5,3 milj. euron leikkaus.

Negatiivisesti vaikuttavat lisäksi seuraavat:

- siirtymätasaus on vuoden 2024 osalta -1,6 milj. euroa.
- jälkikäteistarkistuksesta johtuva läsiirtotarve on -1,2 milj. euroa. Vuoden 2023 osalta takautuva vaikutus on -0,6 milj. euroa.

Savonlinnan kaupunki esittää, että

- Nykyinen sote-uudistuksen jälkeinen valtionosuusjärjestelmä kohtelee kuntia epätasa-arvoisesti. Kaupunki pitää hyvänä, että työ oikeudenmukaisemman valtionosuusjärjestelmän rakentamiseksi on aloitettu, työryhmän valmistelutyössä tulee kuulla ja huomioida kattavasti erilaisten kuntien tarpeita. Kaupunki myös esittää, että Valtioneuvosto korjaa pikaisesti valtionosuusjärjestelmässä olevat kohtuuttomat taloudelliset tilanteet. Sote-uudistuksen myötä tehdyt valtionosuusmuutokset ovat vaarantamassa yksittäisten kuntien kyvyn tuottaa lakisääteisiä peruspalveluita. Valtionosuusjärjestelmän kautta valtio osallistuu lakisääteisten kunnallisten peruspalvelujen rahoitukseen. Järjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuuden varmistaminen tasaisesti koko maassa siten, että kansalaiset voivat saada tietyn tasoiset peruspalvelut asuinpaikastaan riippumatta kohtuullisella verorasituksella.